

**Kadın
Da(ya)nışma
Merkezleri ve
Sığınaklar**

Nasıl Olmalı?

**Pratik Bilgiler
El Kitabı**

Bu el kitabı, Avrupa Birliđi Sivil Düşün Programı finansal desteğiyle yürütölen “Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı'nın Güçlendirilmesi ve Avrupa ve Türkiye'deki Kadın Örgütleri Arasında Ev İçi Şiddete İlişkin İyi Deneyimlerin Paylaşılması” projesi kapsamında basılmıştır. İçeriğinden Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı sorumludur.

M O R Ç A T I
K A D I N S I Ğ I N A Ğ I
V A K F I

Kadın Da(ya)nışma* Merkezleri ve Sığınaklar Nasıl Olmalı? Pratik Bilgiler El Kitabı

Bu el kitabı, kamu kurumlarına, yerel yönetimlere ve kadın örgütlerine bağlı çalışan kadın dayanışma merkezleri ve sığınakların çalışmalarına destek olmak amacıyla hazırlanmıştır. El kitabının içeriği, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın 1990'dan bu yana biriktirdiği dayanışma merkezi ve sığınak çalışması deneyimine dayanıyor.

* Farklı kurumlar tarafından "Kadın Dayanışma Merkezi" ya da "Kadın Danışma Merkezi" olarak adlandırılan merkezlerin tümü için metnin geri kalanında "Kadın Dayanışma Merkezi" ifadesi kullanılacaktır.

İçindekiler

Giriş.....	5
Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınaklardan Kimler Faydalanabilir?.....	7
Kadın Dayanışma Merkezi Nedir?.....	7
Kadın Dayanışma Merkezlerine Neden İhtiyaç Vardır?.....	7
Kadın Dayanışma Merkezinde Fiziki Koşullar Nasıl Olmalı, Güvenlik ve Gizlilik Nasıl Sağlanmalıdır?.....	8
Kadın Dayanışma Merkezinde Kadınlara Verilen Destekler Nelerdir?.....	10
Sosyal destekler.....	11
Risk Analizi ve Güvenlik Planı Nasıl Yapılır?.....	12
Hukuki Destekler.....	13
Psikolojik Destekler.....	13
Çalışanlar ve Gönüllüler Arasında Bilgi ve Deneyim Kurum İçinde Nasıl Aktarılır?.....	15
Kadın Dayanışma Merkezi Destek Modeli.....	16
Sığınak Nedir?.....	16
Sığınak Kabulü Nasıl Yapılır?.....	17
Sığınağın Lokasyonu ve Fiziki Koşulları Nasıl Olmalıdır?.....	17
Sığınakta Güvenlik ve Gizlilik Nasıl Sağlanmalıdır?.....	19
Sığınakta Temel Kurallar Nelerdir?.....	23
Sığınakta Kadınlarla Sosyal Çalışma Nasıl Yapılır?.....	25
Sığınakta Kadınlarla Toplu Yaşama Dair Toplantılar ve Grup Çalışmaları Nasıl Yapılır?.....	26
Sığınakta Çocuk Çalışması Nasıl Yapılır?.....	27
Sığıntıdan Çıkış Süreci Nasıl Olmalıdır?.....	29
Sığınak ve Dayanışma Merkezi Çalışmasının Birlikte Yürütülmesi Neden Önemlidir?.....	30
Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınak Çalışma Yöntem ve İlkeleri Nelerdir?.....	31
Kadınla Dayanışan Gönüllülerin ve Çalışanların Dikkat Etmesi Gereken Hususlar.....	31
“Evet”ler / “Hayır”lar.....	33
Görüşme Sırasında Kullanılması Uygun Olan ve Olmayan Sözcükler Nelerdir?.....	34
Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınak Çalışanları ve Gönüllüleri Nasıl Desteklenebilir?.....	37

Giriş

Kadına yönelik şiddet, ev içinde ve dışında cinsiyeti nedeniyle kadına uygulanan sistematik şiddet davranışlarıdır. Bu şiddetin ardında, erkeklerin toplumun her alanında görülen egemenlikleri ve kadın ile erkek arasındaki eşitsizlikler yatar. Erkeklerin kadınlara şiddet uygulamasının nedeni, güç göstermek, öfke boşaltmak, kadınları kontrol etmek ya da cezalandırmaktır. Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, dijital şiddet biçimlerinin tümü bu amaca yöneliktir.

Ulusal ve uluslararası alanda yapılan tüm araştırmalar gösteriyor ki, kadına yönelik şiddet coğrafi konum, ekonomik gelişmişlik ve eğitim seviyesi gözetmeyen yaygın ve evrensel bir sorundur. Türkiye’de kadınların %38’i hayatlarının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır.¹ Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre ise dünya genelinde her 3 kadından 1’i (%35) hayatının bir döneminde cinsel şiddete ya da fiziksel şiddet maruz kalmaktadır.²

Sorunun yaygınlığı ulusal ve uluslararası mevzuat tarafından da tanınmaktadır. Bu nedenle mevzuat, merkezi ve yerel yönetimlere kadına yönelik şiddeti önlemeleri ve şiddete maruz kalan kadın ve çocuklara ihtiyaçları olan destekleri vermeleri için bir dizi yetki ve sorumluluk vermektedir. Bu mevzuat arasında en güncel olanı ise Türkiye devletinin Mayıs 2011’de çekincesiz olarak imzalayarak ilk imzacısı olduğu, 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi; bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesi’dir. Kadına yönelik şiddet konusunda Avrupa’daki ilk ve tek bağlayıcı hukuki metin olma özelliğine sahip olan Sözleşme’de “4P” olarak özetlenen ilkelere göre, taraf devletler kadına yönelik her türlü şiddeti ve ev içi şiddeti önlemek (Önleme/Prevention), şiddete maruz kalanları korumak (Koruma/Protection), suçları kovuşturmak ve suçluları cezalandırmak (Kovuşturma/Prosecution) ve kadına yönelik şiddetle mücadele alanında bütüncül, eş güdümlü, etkili, işbirliği içeren politikaları hayata geçirmekle (Politika/Policy) yükümlüdür.

Yerel yönetimler ise, kadına yönelik her türlü şiddetle mücadele için kapsamlı ve koordineli politikaların hayata geçirilmesinde ve şiddete maruz kalanlara destek ve koruma mekanizmalarının sunulmasında işbirliği yapmaktan ve gerekli tedbirlerin alınmasından sorumludurlar.

1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü, “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014”, 2015

2 Dünya Sağlık Örgütü, “Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women Fact sheet-Updated November 2016”, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>, 18.06.2017

Sözleşme'nin en önemli noktalarından biri, kadına yönelik şiddetle mücadelede uzmanlaşmış desteklerin (specialist support) önemine yapılan vurgudur. Sözleşme'de uzmanlaşmış destekler tanımı ile sığınaklar, 7/24 hizmet veren telefon yardım hatları, kadın dayanışma merkezleri, tecavüz kriz merkezleri kastedilmektedir. Avrupa Konseyi'nin standartlarına göre, sığınaklarda her 10.000 kişi için kalacak bir yer olması ve her 50.000 kadın için bir dayanışma merkezi açılması gerekmektedir.³

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin a bendine göre, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için sığınak açmakla yükümlüdürler. Buna karşın, Türkiye'de Aralık 2016 tarihi itibarıyla nüfusu 100.000'i aşan 201 belediye mevcut olmasına rağmen belediyelere ait sadece 32 sığınak bulunmaktadır. Yine aynı tarih itibarıyla Türkiye'de, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, belediyeler ve sivil toplum örgütlerine ait toplam sığınak sayısı ise 137'dir.⁴

Dayanışma merkezleri ve sığınaklar, kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemli araçlarından biridir. Gerek ulusal ve uluslararası mevzuat, gerekse kadınların ihtiyaçları dikkate alınarak, kadın dayanışma merkezleri ve sığınakların sayılarının artırılması ve kadınları güçlendirici, nitelikli desteklerin verilmesi tüm kurumların sorumluluğudur.

3 Council of Europe. EG-VAW-CONF (2007) Study rev. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe Strasbourg, "Combating violence against women: minimum standards for support services", Eylül 2008

4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020), sf. 24, 28.
<https://kadininstatusu.aile.gov.tr>

Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınaklardan Kimler Faydalanabilir?

Her kadın ve çocuğun, dil, din, ırk, etnik köken, sınıf, yaşam tarzı, yasal statü, yaş, meslek, engellilik durumu, cinsel kimlik ve yönelim ayrımcılığına maruz kalmadan dayanışma merkezi ve sığınak desteği almaya hakkı vardır.

Buna karşın, 60 yaşın üstündeki kadınlar, akıl ve ruh sağlığı bozukluğu olan kadınlar, 12 yaşın üstündeki oğlan çocukları, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'ne (ŞÖNİM) bağlı sığınaklara kabul edilmeyebiliyor; şiddetle mücadeleyle yönelik destek sağlayacak donanımda olmayan kurumlara yönlendirilebiliyorlar. Yasal statüsü olmayan yabancı uyruklu kadınlar ise devlet kurumlarına başvurduklarında sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıya kalıyorlar.

Şiddet herhangi bir ayırım yapmaksızın her kadın ve çocuğu bulabilir. Sığınak her kadın ve çocuğun hakkıdır.

Kadın dayanışma merkezleri ve sığınaklar

Mevcut patriyarkal sistemin ürettiği toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve bundan kaynaklı erkek şiddetine karşı mücadelenin mekanizmalarıdır. Buralarda verilen desteklerin tümü kadının kendisiyle çalışmayı ve kadını güçlendirmeyi içerir. Varoluş nedeni gereği bu kurumlar yetişkin erkeklere destek veremez.

Kadın Dayanışma Merkezi Nedir?

Kadın dayanışma merkezleri kadınların güçlenmek, şiddetten uzaklaşmak veya şiddetle baş edebilmek için gerekli desteklere eriştikleri yerlerdir. Bu merkezlerde danışmanlık, bilgilendirme veya gerekli ise yönlendirme desteği sunulur.

Kadın Dayanışma Merkezlerine Neden İhtiyaç Vardır?

Kadınların yaşadıkları şiddeti dile getirmesi ve bununla ilgili başvuruda bulunması zor olabilmektedir. Nereden destek alacağına dair bilgisinin olmaması, başvuru sürecinde defalarca yaşadıklarını anlatmak zorunda kalmaktan çekinmesi, sürecin uzaması kadının yaşadıklarıyla ilgili destek almasını olumsuz etkilemektedir.

Türkiye’de eşinin veya birlikte oldukları erkeğin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların %89’u hiçbir kuruma başvurmamıştır.¹ Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı düşünüldüğünde bu oran kadınların başvurabilecekleri kurumları bilmediklerini ya da bu kurumlara güvenmediklerini göstermesinin yanı sıra kolayca erişebilecekleri ve yargılanmadan dinitlenebilecekleri kurumların azlığını da göstermektedir.

Şiddetten uzaklaşmak isteyen kadınların yargılanmadan, ayrımcılığa uğramadan yaşadıklarını anlatabilecekleri ve her bir kadının biricik durumu göz önüne alınarak, saygın bir birey olarak kararları doğrultusunda destek alabileceği dayanışma merkezlerinin olması önemlidir.

Şiddetten uzaklaşmak, kadının evinden ayrılmaksızın da yapabileceği bir şeydir. Şiddetle mücadele ile yükümlü kurumların, etkin ve acil önlem alması, vermeleri gereken destekleri zamanında ve eksiksiz temin etmeleri sonucu kadınlar şiddet uygulayanı oturdukları evden uzaklaştırabilirler ya da can güvenliklerini ve gerekli diğer koşulları sağlayarak şiddetten uzakta yeni bir hayat kurabilirler. Kimi zaman kadınlar, yaşadıkları şiddet sebebiyle şiddetten uzaklaşmak için plan yapmakta zorlanabilirler. Kadın dayanışma merkezlerinde ihtiyaç ve güvenlik analizi yapıldıktan sonra destekler sunulur veya yönlendirme yapılır. Bu merkezler kadınların ve çocuklarının hukuki destek, sosyal destek, bilgi paylaşımı, psikolojik destek gibi desteklerle şiddetten uzaklaşmalarının mümkün olmasını sağlar.

Kadın Dayanışma Merkezinde Fiziki Koşullar Nasıl Olmalı, Güvenlik ve Gizlilik Nasıl Sağlanmalıdır?

Şiddete maruz kalan kadınlar dayanışma merkezine telefon ve e-posta ile veya yüz yüze başvurabilirler. Başvuran kadının kurulan ilk temastan itibaren kendini güvende ve rahat hissetmesi gerekir. Bunun için başvuruyu alan kişinin kadına yaklaşımının yanı sıra dayanışma merkezinin fiziki koşulları da önemlidir.

Dayanışma merkezinin fiziki koşullarında şunlara dikkat edilmelidir:

- Erişimi kolay olmalıdır.
- Bekleme odası oluşturulmalıdır.

1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü, a.g.e, s.162

- Görüşme yapan kişinin kadını tek başına dinleyebileceği masa ardından konuşmayacağı, sade bir görüşme odası olmalıdır.
- Binanın engelli kadın ve çocukların erişebilirliğine uygun hale getirilmesi gereklidir.
- Çocukların zaman geçirebileceği, farklı yaş gruplarından çocuklara uygun olabilecek odaların bulunması gereklidir.

Dayanışma merkezleri açık adresli olduğundan şiddet uygulayanların da kolayca erişimi olabilecek yerlerdir. Dayanışma merkezinde güvenliği sağlamak için:

- Binanın bulunduğu bölge, en yakın kolluk birimine uzaklığı, fiziki yapısı, kapı ve pencerelerinin sağlamlığı vb. koşullara göre bir güvenlik planı yapılmalıdır.
- Yüz yüze görüşmeye gelecek kişilere mümkünse önceden randevu verilmelidir.
- Kapıya gelen kişileri görebilmeyi sağlayan kamera sistemlerinden faydalanılmalıdır.
- Riskli bir durum söz konusu olduğunda hızlıca önlem alabilmek için merkezdeki çalışanların ve gönüllülerin acil durumlarda atılacak adımlara ilişkin ortak bir planı olmalıdır.

Dayanışma merkezine başvuruda bulunan kadınların paylaştıkları bilgilerin güvenliğini sağlamak da önemlidir. Bunun için;

- Paylaşılan bilgilerin elektronik veri tabanında tutulacağına dair bilgilendirilme yapılmalı ve kadınlardan yazılı ya da sözlü izin alınmalıdır. Kaydedilen veriler, internet bağlantısı olmayan bilgisayarlarda tutulmalı, harici disklerde yedeklenmeli ve kilitli dolaplarda saklanmalıdır.
- Başvuru formları ve ilgili belgeler sadece belli çalışanların ya da gönüllülerin açabileceği kilitli dolaplarda tutulmalıdır. Başvuran kadın ve çocukların, maruz kaldıkları şiddeti kanıtlamak için gerekli durumlar dışında, fotoğrafları çekilmemeli, hiçbir yayında yer almamalıdır. Eğer fotoğraf çekildiyse, hukuki bir süreç için gerekli olduğu durumlar haricinde kesinlikle paylaşılmamalıdır.

Kadın Dayanışma Merkezinin

- Erişimi kolay olmalı
- Bekleme odası, çocuk odası ve görüşme odası bulunmalı
- Kamera sistemi veya diğer araçlarla giriş-çıkış güvenliği sağlanmalı

Kadın Dayanışma Merkezinde

- Acil durum planı tüm çalışan ve gönüllülerin erişimine açık olmalı
- Başvuruculara ait veriler çalışanlar dışındaki kişilerin erişimine kapalı olmalı
- Destek alanların isim ve görüntüleri paylaşılmamalı

Kadın Dayanışma Merkezinde Kadınlara Verilen Destekler Nelerdir?

Verilecek destekler planlanırken, kurumun kapasitesi, sınırları ve her kadının biricik durumu dikkate alınarak ayrı bir plan yapılması gerekir. Dayanışma merkezinde verilen temel destekler sosyal, psikolojik ve hukuki destekler olarak sıralanabilir.

Sosyal ve hukuki destekler, telefonla, e-posta yoluyla ya da yüz yüze verilebilir. Eğer yüz yüze görüşme yapılacaksa önceden randevu verilmesi önemlidir. Bu hem dayanışma kuranları hem de başvuran kadını koruyacak bir yaklaşımdır.

Bu alanda çalışma yapacak gönüllüler ve çalışanların, erkek şiddetine karşı kadınları güçlendirecek bir yaklaşıma sahip olması, bu açıdan kendini sürekli gözden geçirmeye ve destekler almaya açık olması gerekir.

Yürütülen çalışma sirasında

- Yargılamadan dinlemek,
- Güvende hissettirerek doğru soruları sormak,
- Destek mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olmak,
- Alana ilişkin eğitim, atölye ve deneyim paylaşımı çalışmalarına katılmak,
- Başvurayı şiddetten uzaklaşarak, kendi hayal ettiği gibi bir gelecek kurması için desteklediğimizi unutmamak önemlidir.

Sosyal destekler

Sosyal destek, öncelikle kadınların yaşadıklarını yargılamaksızın ve kadından taraf bir bakış açısıyla etkin bir şekilde dinlenmesini içerir. Bu sayede kadının maruz kaldığı şiddetin yapısı, kendi potansiyeli, şiddet nedeniyle gördüğü zarar ve kendi gücü tespit edilip buna göre planlama yapılabilir.

- Şiddetten uzaklaşmak isteyen kadınların haklarıyla ilgili temel bilgilerin paylaşımı sosyal desteğin bir parçasıdır.
- Kaynaklar kadının kendi gücü/potansiyeli, sosyal ağı içinde alabileceği destekler, ilgili kamu kurumlarından alınabilecek destekler ve somut koşulların ortaya çıkardığı ihtiyaçlara göre belirlenebilecek diğer şeylerdir. Sosyal destek bu kaynaklara erişimi sağlamayı içerir.
- Sosyal desteğin bir diğer parçası risk analizi ve güvenlik planı yapılmasıdır.
- Sosyal destek sunan kişi, kadınlarla ilgili bilgileri gizlilik kuralları çerçevesinde ve onların onayıyla kayda alır. Bu, kadının durumunu takip edebilmek, durumunu tekrar anlatmak zorunda kalmasının önüne geçmek, olası hukuki süreçlere tanıklık sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca bu paylaşımların veri olarak değerlendirilmesi şiddetle mücadeleyi görünür kılıp güçlendirmek açısından da gereklidir.
- Ayrıca, bazı özel durumlarda (örneğin okuryazar olmayan kadınlar gibi) dilekçe yazmak, kriz durumlarında ihbarda bulunmak, kurumlara verilmek üzere sosyal inceleme raporu yazmak, kurumlarda kadınlara ve çocuklara eşlik etmek, gerektiğinde kurumlara iletişime geçerek çözüm bulmak gibi destekler de sosyal destekler arasındadır.

- Dayanışma merkezine farklı dillerde konuşabilen kadınlar başvurabilir. Başvuran kadınların konuşabildiği dillerde konuşan sosyal çalışmacıların ya da gönüllülerin bulunması, bulunmadığı durumlarda bu dillerde tercüman desteği sağlanması kadının kendisini ifade edebilmesi ve doğru anlaşılabilmesi için önemlidir. Dayanışma merkezinin bulunduğu bölgede yaşayan göçmen, sığınmacı, mülteci kadınların ihtiyaçları doğrultusunda gerekli tercüman desteği verilmeli ya da tercüman desteği veren kurumlarla (göçmenlerle çalışan sivil toplum kuruluşları, konsolosluklar vb.) işbirliği yapılmalıdır.

Risk Analizi ve Güvenlik Planı Nasıl Yapılır?

Dayanışma merkezine başvuran ve sığınakta kalan kadınlarla risk analizi ve güvenlik planı yapmak, sosyal desteğin en önemli unsurlarındandır. Bu plan, kadının anlattığında ortaya koyduğu riskler ve yaşanan şiddetin kendine özgü yapısı, desteklere ne kadar erişilebildiği, şiddet uygulayanın potansiyeli dikkate alınarak kadınla birlikte yapılır. Burada kadının şiddet uygulayan hakkındaki bilgisinden yararlanmak kritik önem taşır. Şiddet uygulayan konusunda uzman olan kadındır. Dolayısıyla şiddet uygulayanın nasıl bir tehdit oluşturabileceği, ona ulaşmaya, zarar vermeye çalışıp çalışmayacağı, bunu hangi yöntemler ve kanallar aracılığıyla gerçekleştirebileceği, şiddet uygulayan için nelerin caydırıcı olabileceği, kadının onun bulunduğu bölge ve dijital ağlardan nasıl uzak durabileceği konusunda detaylı bir görüşme yapılır. Alınabilecek önlemler belirlenir. 6284 sayılı Kanun kapsamında uzaklaştırma, silahını teslim etme, gizlilik, kimlik değişimi gibi yasal alternatifler değerlendirilir.

Sosyal Çalışmacı ve Başvuru Alan Gönüllüler

Dayanışma merkezilerine bilgi ve destek almak için başvuran kadınlar, öncelikle sosyal çalışmacı ya da başvuru alan gönüllüler tarafından karşılanır.

Başvuran kadınların her seferinde yaşadıklarını tekrar anlatmalarını önleyebilmek için kendisiyle çalışan, sosyal çalışmayı takip ve koordine eden birinin olması önemlidir. Sosyal çalışmacı ya da gönüllü, kadınların ne tür bir desteğe ihtiyaç duyduğunu anlayabilmek ve desteklere erişmesini sağlamak için kadınları etkin bir şekilde dinleyerek ihtiyaç analizi yapar. Kadının kararları ve ihtiyaçları doğrultusunda kaynakları paylaşır, kadınla birlikte plan yapar ve doğru bilgiye erişimi sağlar.

19. yüzyılda sosyal adaletin gönüllü çabalarıyla, hayır kurumları aracılığıyla sağlanmasına yönelik bir faaliyet alanı olarak kendini gösteren sosyal çalışma, günümüzde bir profesyonelliğe ve disiplin haline gelen bir alana işaret ediyor. Ancak birçok alanda gönüllü faaliyetler sürmekte. Türkiye’de feministlerin yürüttüğü sığınak ve dayanışma merkezi faaliyetlerinde ise gönüllü kavramının politik bir karşılığı var. Gönüllülük bu merkezlerde hizmet vermeyi değil, erkek şiddetine karşı mücadeleyi güçlendirip kadın dayanışmasını çoğaltmak için çaba harcamayı içeriyor.

Hukuki Destekler

Kadınların, şiddete uğradıklarında hangi yasalardan yararlanabilecekleri, nasıl bir hukuki yol ve süreç izlemeleri gerektiği, maddi gücü yetersizse ücretsiz avukat desteğine nasıl erişebileceklerine dair bilgilerin verilmesi dayanışma merkezinde sunulan hukuki desteklerdendir. Bazı durumlarda bu bilgiler ayrıntılı olarak verilmesi gereken ve alana dair uzmanlık ve deneyim gerektiren bilgiler olabildiğinden mümkünse avukatlar tarafından anlatılması daha güven verici olmaktadır.

Avukat

Kadınlar, kamusal alanın her alanında olduğu gibi hukuki bilgiye erişim konusunda da güçlük yaşamakta ve birçok zorlukla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. Cinsiyetçi kalıplar hukuki metinlerin kadından yana olmayan yorumlarını her aşamada besler. Dayanışma merkezlerinde avukatların bulunması, kadından yana bakış açısıyla başvurucuya ihtiyacı olan hukuki bilgilerin verilmesi, hukuki adımlar için hangi kurumlara, nasıl başvurulabileceği konusunda yönlendirme yapılması bakımından önemlidir.

Yasalarda ve uygulamalarda olan eksiklikleri tespit etmek ve değiştirilmesi için kamuoyu yaratabilmek de kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemli bir parçasıdır.

Psikolojik Destekler

Kadınlar ve çocuklar yaşadıkları şiddet sebebiyle kendilerini çaresiz, mutsuz, güvensiz, korkmuş, endişeli hissedebilirler. Bu duygularla baş edebilmek için psikolojik ve/veya psikiyatrik desteklere ihtiyaç duyabilirler.

Gerektiğinde destek alabilecekleri psikolog, psikiyatristlerle görüşmelerini sağlamak ya da bu desteği sağlayan kurumlara yönlendirmek psikolojik desteklerdendir. Psikologlar kadının ya da çocuğun ihtiyacı ve durumunu değerlendirdikten sonra düzenli görüşmelerle yaşanan sorunun (endişe, korku, gündelik hayata ilişkin zorluklar, travmalar gibi) çözümlenmesi için terapi desteğinde bulunurlar. Psikiyatristler ise, her kadının ya da çocuğun ihtiyacı olmasa da gerektiği durumlarda yaşanan zorluğun atlatılabilmesi için ilaçla tedavi konusunda destek sağlarlar.

Psikolog

Dayanışma merkezinde haftanın belirli gün ya da günleri psikolog desteği verilebilir. Ayrıca kişi ve kurumlardan ücretli ya da gönüllü olarak dışarıdan destek alınabilir. Terapi süreci 6 ay ya da 1 yılı kapsayabilir. Terapide görüşmeler yapılırken rahatsız edilmeyecek bir odada olunması önemlidir. Fakat dayanışma merkezleri hareketli ve kalabalık yerler olabilmektedir. Terapist bu konuda esnek olabilmelidir.

Ruhsal çalışmalar yürütmek, kadınlar ve çocuklar açısından tanınmak, görülmek, duyulmak ve korunaklı bir alan sağlamak açısından önemlidir. Şiddetin getirdiği, utanç, öfke, suçluluk, kaygı, korku, güvensizlik, çaresizlik gibi yoğun duygular konuşulabildiğinde kadınlara ve çocuklara yeni bir alan açılmış olur. Kadınların, kendilerini anlama dışında hayatlarının sorumluluğunu ellerine alma ihtiyacı bulunur. Ruhsal çalışma bu anlamda da kadını güçlendirir. Kadının yaşadığı şiddet sebebiyle kaybettiği kaynakları (maddi olanakları, arkadaşları, akrabaları gibi) yeniden elde edebilmesini, hatırlayıp farkına varabilmesini sağlar.

**Şiddetle
mücadele için
ekip çalışması
önemlidir!**

Başvurucuya destek veren sosyal çalışmacı, avukat ve terapist gerektiği durumlarda istişare edebilir. Çalışma sınırlarını korumak ve doğru kişiye yönlendirebilmek için ekip çalışması güvenli bir alan sağlar.

Ekonomik destekler

Kadınlar şiddetten uzaklaşmak ve bağımsız bir hayat kurabilmek için ekonomik açıdan desteklere ihtiyaç duyabilmektedir. İstihdam, meslek edindirme kursları, kendileri ya da çocukları için eğitim bursları, çocuk için kreş desteği gibi çok çeşitli ekonomik ihtiyaçlar olabilir. Bu destekler dayanışma merkezinin doğrudan sağlayabileceği destekler olmayabilir. Ancak ihtiyaca yönelik çalışan kurumları tanımak ve bu kurumlarla işbirliği yapmak önemlidir. Bu ağ ve imkânlardan kadınları haberdar etmek bu desteklerin sağlanabilmesi için bir adımdır.

Çalışanlar ve Gönüllüler Arasında Bilgi ve Deneyim Kurum İçinde Nasıl Aktarılır?

Çalışanlar ve gönüllüler arasında bilgi ve deneyimin kurum içinde aktarılması için mekanizmalar oluşturulmalıdır. Bu aktarım şu yöntemlerle yapılabilir:

Atölye Çalışmaları

Kurum içinde biriken bilgi ve deneyimin yanı sıra alandaki uygulamaların aktarılması için atölye ile düzenli paylaşım çalışmaları yapılabilir. Bu paylaşımlar, alanda deneyimli başka kurumlardan da talep edilebilir.

Eğitimler

Belli bir konuya odaklı veya daha genel eğitimlerin, çalışanların ihtiyaçları doğrultusunda düzenli olarak yapılması gereklidir.

Süpervizyonlar

Bu çalışma alanda yaşanan zorlukları tespit edip çözümler bulmayı kolaylaştıracağı gibi çalışanların sağaltımını da sağlar.

Toplantılar

Kurum içinde her türlü zorluk ve gelişmeyi birlikte konuşabilmek için düzenli toplantılar yapılması gerekir. Toplantılar geniş grupta yapılabileceği gibi, başvuranların durumunu değerlendirmek için kapalı olarak da yapılabilir.

Yazılı dokümanlar

Kurum içi bilgi ve deneyimi aktarıp geliştirmek için biriktirilen deneyimin yazılı doküman haline getirilmesi gerekir.

Kadın Dayanışma Merkezi Destek Modeli

Sığınak Nedir?

Sığınaklar, patriyarkal sistemin şiddetine maruz kalmış kadın ve çocukların şiddetsiz, güvenli bir ortamda destek ve dayanışma alabilecekleri yerlerdir. Burada kadınların, yaşadıklarını değerlendirmelerinin, kendi güçlerini hatırlamalarının, hayatlarının kontrolünü tekrar ellerine alıp kendilerine uygun hayatı kurmalarının önü açılmalıdır. Bu nedenle çok yönlü desteklere ihtiyaç duyulur.

Sığınakları sadece can güvenliğini sağlayan yerler olarak tanımlamak hem anlamını daraltmakta hem de kadınların alabilecekleri destekleri sınırlamaktadır. Her kadının biricik hikâyesi ve buna bağlı olarak farklı ihtiyaçları vardır, bunu görmek ve çalışmanın alt yapısını buna uygun hale getirmek gerekir.

Sığınaklar

Şiddete maruz kalan kadınların, çocuklarıyla birlikte kalabilecekleri, şiddetten uzak ve bağımsız yaşamlar kurabilmeleri için, barınmanın yanı sıra ihtiyaç duydukları psikolojik, sosyal, hukuki vb. destekleri alabilecekleri kurumlardır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli mekanizmalardan biri olan sığınakların temel hedefi kadınların güçlendirilmesi olmalıdır.

Sığınak Kabulü Nasıl Yapılır?

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na (ASPB) bağlı bir sığınağa kabul edilmek için kadınlar kendilerine en yakın karakol, jandarma ya da mülki amirliklere, ASPB İl Müdürlükleri ile ŞÖNİM'lere başvurabilir. Kolluk kuvvetleri, kadın ve çocukları, bir ilk adım merkezine, sığınağa ya da güvende olacakları geçici bir konaklama mekânına (otel, misafirhane, polis evi gibi) yerleştirmekle yükümlüdür.

Belediyelerin kadın danışma merkezleri ya da kadın örgütlerinin dayanışma merkezlerine doğrudan başvuru yapılabilir. Bu merkezlerden yapılan bilgilendirme ve yönlendirmelerle kadınlar sığınaklara ulaşabilir. Kadınların, sığınak yaşamıyla ilgili gerekli bilgilendirmeleri alarak sığınağa kabullerinin yapılması büyük önem taşır.

Sığınağın Lokasyonu ve Fiziki Koşulları Nasıl Olmalıdır?

- Sığınakların çok yaygın bir şekilde, daha "güvenli" olacağı gerekçesiyle gözlerden uzak bir lokasyonda olması gerektiği düşünülür. Oysa sığınakların olabildiğince merkezi, kadınların ve çocukların hukuki işlemleri, iş olanakları, eğitim, mesleki kurslar, sağlık hizmetleri gibi olanaklara erişebilecekleri, kimseye bağımlı olmadan işlerini takip edebilecekleri, gece dönmeleri gerektiğinde nispeten rahat edebilecekleri bir lokasyonda olması büyük avantaj sağlar.
- Sığınak binasının engelli, yaşlı, bebek, çocuk ve ergenleri gözetken, onların da rahatlıkla kullanabilecekleri bir mimari yapısı olması gerekir. Engelli ve yaşlı kadınların sadece kendi odalarına değil sığınağın tüm yaşam alanlarına ve olanaklarına rahatlıkla ve bağımsız bir şekilde erişiminin sağlanması gerekmektedir.

- Çocuklar için ayrı bir oyun odası olmalı ve bu odada farklı yaş gruplarına yönelik oyun ve oyuncaklar, kitaplar bulunmalıdır. Okul çağındaki çocuk ve ergenlerin sessiz bir ortamda çalışabilecekleri çalışma masalarının bulunduğu bir oda olması da önemlidir.
- Tuvalet ve lavabolar çocuklara uygun ekipmanlarla desteklenmelidir. Ayrıca, sığınak demirbaşları arasında yeterli sayıda beşik, mama sandalyesi, bebek küveti ve puset gibi yaşam dönemlerine uygun eşyalar bulunmalıdır. Çocukların ve bebeklerin bina içindeki güvenliği gözetilmelidir. (Bkz. Sığınakta Güvenlik ve Gizlilik Nasıl Sağlanmalıdır?)
- Sığınaklarda, hem kalanların kullanımına ait odalar, hem de ortak kullanım alanlarının olması toplu yaşamı güçlendirir. Her kadın ve varsa çocuk(ları) için ayrı bir oda ve banyo olması, yalnız kalmaya, özel alana ve dinlenmeye duyulan ihtiyaca da cevap verebilmek açısından değerlidir. Asgari olarak her kadın ve çocuk için ayrı bir yatak ve kilitli bir dolap olması vazgeçilmezdir.
- Sığınak yaşamının en güçlendirici unsurlarından biri kadın dayanışmasıdır ve mekânın da buna olanak verecek şekilde yapılandırılması sığınak çalışması için önemlidir. Kadınların bir araya gelip paylaşımında bulunabilecekleri sıcak, samimi, ilişkileri destekleyici bir mekânın olması, bu mekânın aynı zamanda grup çalışmalarının da yürütülmesine olanak verecek şekilde düzenlenmiş olması gereklidir.
- Kadınların beraber yemek yapıp yiyebilecekleri geniş bir mutfak ile çamaşır yıkama ve kurutma ihtiyacına yönelik bir çamaşırhane olmalıdır.
- Çalışanlar ve gönüllüler için aydınlık, ferah bir çalışma ofisi ve birebir görüşmelerin yapılacağı ses yalıtımı olan, gizliliğin korunabileceği bir oda olması gerekir. Eğer çalışanlar gece de kalacaksa personele ait yataklar ve ayrı bir oda da olmalıdır.
- Sığınanın aynı ihtiyaçlarına ve ev malzemelerine yönelik geniş bir depolama alanı olması da dikkate alınmalıdır.

Sığınakların

- Güvenli ve nispeten merkezi lokasyonlarda olmaları gerekir.
- Engelli, yaşlı, bebek, çocuk ve ergenleri gözetken bir mimari yapısı olmalıdır.
- Kadın dayanışması ve toplu yaşamı güçlendirecek, grup çalışmasına uygun ortak mekânı bulunmalıdır.
- Her kadın ve varsa çocuklarının birlikte kalabileceği içinde banyosu bulunan odaları olmalı; bu sağlanamıyorsa asgari olarak her kadın ve çocuk için ayrı yatak ve kilitli dolap olmalıdır.
- Geniş bir mutfak ve çamaşır odası olmalıdır.
- Gönüllülerin ve çalışanların çalışacağı aydınlık ve ferah bir ofis, görüşmeleri yapabileceği ses yalıtımlı görüşme odası ve gece kalmaları söz konusuysa ayrı yatak ve odaları olmalıdır.
- Ortak kullanım malzemelerinin depolanacağı uygun bir alan olmalıdır.

Sığınakta Güvenlik ve Gizlilik Nasıl Sağlanmalıdır?

- Sığınakların adresleri gizlidir ve bu gizlilik kanun ve yönetmeliklerle güvence altına alınmıştır. Sığınakların adres bilgilerini paylaşmak yasal olarak suç teşkil eder.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik”e göre kadınlarla yapılacak resmi yazışmalarda ŞÖNİM adresi kullanılır. Sığınağı bulunan kadın örgütlerinde ise pek çok kez kadın örgütünün dayanışma merkezi aynı zamanda resmi yazışma adresidir ve sığınak adresi yerine kullanılır.
- Sığınakla ilgili hizmet alımlarında, hizmet verenlerin (temizlik personeli, güvenlik personeli, tamirci, şoför vs.) sığınak adresini öğrenmesi kaçınılmazsa kendileriyle gizlilik sözleşmesi yapılır. Hizmet veren kişilerin sıkça değişmemesi tercih edilir.
- Gizlilik ilkesi, güvenliği sağlamanın en önemli şartıdır. Her kadın ve çocuğun güvenlik riski aynı değildir. Bazı kadın ve çocuklar yüksek güvenlik riski altındayken diğerleri olmayabilir. Ancak hem sığınakta kalan kadın ve çocuklar hem de gönüllüler ve çalışanlar sığınağın yerini gizli tutmakla yükümlüdür. Sığınağa kabulde bu ilke kadın ve çocuklara anlatılır ve onaylarını ve taahhütlerini içeren bir belge imzalatılır.

- Kadınlar sığınaktan ayrıldıktan sonra da sığınanın yerini gizli tutmaya devam etmelidirler. Çocuklarla da yaşlarına uygun şekilde bir gizlilik çalışması yapılır.
- Kadın ve çocuklar sığınağa geldikten sonra da, hem bireysel görüşmelerde hem grup toplantılarında gizlilik üzerinde durulur.
- Hastane, banka, noter gibi kurumlardaki işlemler sığınanın bulunduğu bölgeden uzak yerlerde gerçekleştirilir.
- Sığınanın bulunduğu mahallede dikkat çekmemeye, esnafla ve komşularla sosyalleşmemeye dikkat edilir.
- Kadın ve çocuklar sığınak ve yakınlarındaki bölgelerde kimseyle buluşamaz, araçla buradan alınıp bırakılamaz.
- Sığınak ve bölgesini ya da sığınakta kalan kadın ve çocukları gösteren fotoğraflar kesinlikle paylaşılamaz.
- Çalışanlar ve gönüllülerin sığınakta kalan kadın ve çocukların bilgilerini paylaşmaması temel bir gizlilik kuralıdır. Çalışanlar ve gönüllüler, yaptıkları raporlamalarda ve yazışmalarda kalanların kişisel verilerinin gizliliğini sağlamakla yükümlüdür, üçüncü kişilere sığınakta kalanlarla ilgili asla bilgi vermemelidir. Veri güvenliğini sağlamak için kayıtlar internet bağlantısı olmayan bilgisayarlarda tutulmalı, harici disklerde yedeklenmeli ve diskler kilitli dolaplarda saklanmalıdır. Başvuru formları ve ilgili tüm belgeler sadece belirli çalışanların açabileceği kilitli dolaplarda tutulmalıdır.

Sığınakların adresleri gizli tutulmalıdır!

Sığınak çalışmasını yürüten kurum gönüllüleri ve çalışanları,

-Sığınak adres bilgilerini gizli tutmakla yükümlüdür.

-Raporlamalarında sığınak adresini ve sığınakta kalan kişilerin bilgilerini gizli tutmalıdır. Üçüncü kişilerin ulaşamayacağı şekilde saklamalıdır.

-Sığınakta kalanlara ilişkin bilgiler ve fotoğraflar, sığınağın yerini ifşa edecek görsel malzemeler ve bilgiler paylaşılmamalıdır.

-Hizmet alımı yapılan kişi ve kurumlarla gizlilik/güvenlik anlaşması imzalamalıdır.

-Sığınağa gelen her kadın ve çocuk için risk analizi ve güvenlik planı yapılmalıdır.

Sığınakta kalan kadın ve çocukların gizlilik kuralını anlaması ve onaylaması gerekmektedir. Bunu sağlamak için,

-Sığınak kabulü sırasında gizlilik ilkesi anlatılır, onaylarını ve taahhütlerini içeren belge imzalatılır. Bu taahhüt sığınağın ayrıldıktan sonraki dönemi de kapsar.

-Bireysel görüşmelerde ve grup çalışmalarında gizlilik kuralları ele alınır.

-Kadın ve çocuklar sığınağa yakın yerlerde yakınlarıyla veya tanıdıklarıyla görüşme yapmaz, mahalledeki esnaf ve komşularla sosyalleşmemeye dikkat ederler.

-Hastane, banka, noter vb. kurumlarda yapılacak işlemler için sığınağın uzak bölgeler tercih edilir.

- Sığınağa gelen her kadın ve çocukla ayrıca bireysel güvenlik planları yapılır. (Bkz: Risk Analizi ve Güvenlik Planı Nasıl Yapılır?)
- Grup toplantılarında, düzenli olarak güvenliğin önemi üzerinde durulur. Tehlikeli bir durum oluşması halinde adım adım neler yapılacağını herkes tarafından öğrenilmesi sağlanır ve güvenlik planı sık sık gözden geçirilir.

- Zorlamayla açılmayacak sağlam kapılar (mümkünse art arda iki kapı), sığınağı çevreleyen sokakları ve kapı önünü gösteren bir kamera sistemi, zemin katlardaki pencerelerde demir gibi önlemler sığınağın güvenlik donanımında olmazsa olmazlardır.
- Sığınağın yangın riski için de donanımlı olması, sığınakta yasal mevzuata uygun ekipmanların bulunması ve bunların yıllık bakımlarının yapılması ve kullanımlarıyla ilgili düzenli tatbikatlar yapılması gerekir.
- Sığınakta sağlıkla ilgili acil durumlarda gerekli olabilecek ilaç ve ekipmanları içeren bir ilkyardım dolabı olması gerekir. Bunun dışında, eğer gönüllü ve çalışanlar 24 saat sığınakta bulunmuyorsa, acil durumlarda hastaneye taksitle gidebilmek için sığınakta kadınların ulaşabileceği bir miktar para bulunması gerekir. Acil müdahale gerektiren durumlarda ise gecikmeden bir ambulans yardımıyla hastaneye ulaşmak gerekir.

Kadınlar sınıktan ayrıldıktan sonra kapısında güvenlik ya da başka bir personelin olmadığı bir ortamda, kendilerinin ve çocuklarının güvenliklerini sağlamak durumunda olacaklardır. Sığınak aynı zamanda kendi güvenliğini sağlama deneyimini kazandırmalıdır.

- Sığınakta herkesin görebileceği noktalarda kolluk, ambulans, itfaiye, taksi durağının numaralarının yazılı olduğu afişler olmalıdır.
- Can güvenliği riski oluşturan herhangi bir acil durumda kollukla irtibata geçmek gerekir. Kollukla ilk irtibatı evde kalan kadınlar sağlayabilir. Bununla birlikte, kadınların her daim bir çalışana ulaşabilecekleri, kuruma ait 7/24 açık bir telefonun olması acil durumlarda çalışanların da güvenlik planına dâhil olmasını sağlar.
- Sığınakta çocukların güvenliği için de gerekli önlemler alınmalıdır. Prizler ve gerekli dolaplar için güvenlik kilitleri kullanılmalı, pencere ve balkon korkulukları yeterli yükseklikte olmalı, merdivenlerde korkuluk aralıkları ve çocuk güvenlik kapıları uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Ayrıca sınıktaki çocuk ve ergenlerin evde refakatsiz bırakılmaması gerekir.
- İntihar riski yüksek olan kadın ve çocuklar kesinlikle psikiyatriste yönlendirilmeli, ruh sağlığı personeline destek olarak intihar düşüncesine yönelik çalışma başlatılmalıdır.

Güvenlik için gerekli fiziki koşullar ve donanımlar sağlanmalıdır!

-Sığınak binasına giriş yapılacak kapı ve pencereler dışarıdan izinsiz girişi engelleyecek şekilde güçlendirilir, girişleri görüntüleyebilecek kamera sistemi kurulur.

-Yangın durumuna karşı gerekli donanım sağlanır ve kullanımlarıyla ilgili tatbikatlar yapılır.

-İlk yardım dolabı bulundurulur.

-Çocukların güvenliği için prizler, pencere, balkon, merdiven korkulukları vb. riskli bölgeler tespit edilip güvenlik tedbirleri alınır.

Sığınakta kalanlarla bireysel güvenlik planı yapılır. Grup toplantılarında güvenlik önlemlerinin üzerinden geçilir.

-Acil durumlarda aranacak kolluk, ambulans, itfaiye vb. kurumların telefon numaraları herkesin görebileceği bir noktada bulundurulur.

-Can güvenliği riski olduğu durumlarda kolluğa ulaşılması için kalanlar bilgilendirilir.

-Sığınakta gece kalan gönüllü veya çalışan yoksa 7/24 ulaşılabilecek bir telefon hattıyla çalışanların acil durumlarda güvenlik planına dâhil olması sağlanır.

-İntihar riski bulunan kadın ve çocuklar için psikiyatrist desteği alınarak güvenlik planı yapılır.

Sığınakta Temel Kurallar Nelerdir?

Sığınaktaki kurallar güvenliği sağlamak ve kadın ve çocukların buradaki yaşamını kolaylaştırmak için vardır.

Sığınakta vazgeçilmez iki temel kural, gizlilik-güvenlik ve şiddetsizlik olmalıdır.

Gizliliği korumak ve güvenlik tedbirlerine uymak sığınak yaşamında kadınların alması gereken temel sorumluluktur. Bu sorumluluğu yerine getirmemek hem kendilerini hem de başka kadın ve çocukların güvenliğini tehlikeye atmak demek olacağından bu konuda şeffaf kural ve yaptırımların olması önemlidir.

Şiddetsizlik ise, kadın ve çocukların orada bulunma nedeni olan şiddetsiz, yeni bir yaşam kurma hedefiyle doğrudan ilişkilidir. Sığınaklar aynı zamanda şiddet ve tahakkümden uzak, bu tür davranışları sorgulayan ve alternatif ifade biçimleriyle yatay ve dayanışmacı ilişkilerin deneyimlendiği bir alan olmalıdır.

Temel asgari kuralların dışındaki diğer konulardaki, sığınakta ortak yaşamın gerekliliklerine dair kural ve uygulamaların ise kadınların katılımıyla ve çocukların da görüşleri alınarak belirlenmesi önemlidir. Kurallar yukarıdan aşağıya koyulduğu takdirde kadınların karar ve sorumluluk alan, özgür iradeli yetişkinler olarak davranması zorlaşır. Kocanın iktidarının yerine kurumun iktidarı geçebilir. Bu anlamda, kararlara ve işleyişe dair katılım ve söz sahibi olmak çok önemlidir ve katılanlar için güçlendirici bir yönü vardır.

Kurallar kişinin ihtiyaçlarını görmeyi engellememeli ve kişisel baskı oluşturmamalıdır. Kurallar ihtiyaçlar doğrultusunda toplu yaşamı kolaylaştırmak için vardır, bu sebeple, bunlar değişmez, dokunulmaz olmamalıdır. Bir grup için faydalı olmuş, üzerinde tartışılmış, uzlaşmış kurallar başka bir grup için faydalı olmayabilir. Toplu yaşama dair zorluklarla karşılaşıldığında ya da yeni ihtiyaçlar doğduğunda beraberce çözüm ve yöntemler geliştirmek ve bunları uygulamaya koymayı denemek geliştirici bir deneyimdir. Bu deneyim aynı zamanda, kadınların hayatlarını düzenleme ve kontrol etme duygularını ve özsaygılarını geliştirmelerine katkı sağlar.

Türkiye’de sığınak uygulamalarının çoğunda, kadınları en çok zorlayan uygulamalardan biri cep telefonları, tablet, bilgisayar gibi iletişim araçlarına el konulmasıdır. Oysa şiddetin bir özelliği de kontrol ve izolasyonla kadının diğer kişilerle bağlarının zayıflatılmasıdır. Bu sebeple, kadınların iletişim araçlarına erişiminin ve sığınağa giriş çıkışlarının esnek olması, kadınların sosyal bir bağlamda yeni bir yaşam kurmaları ve hayatlarının kontrolünü ellerine almaları için son derece önemlidir. Kadının avukatını, çocuğunun okulunu, öğretmenini arayabilmesi, destek alabileceği yakınları ile iletişime geçmesi, iş aramak için internet erişiminin olması, görüşmeler yapabilmesi için iletişim araçlarına ulaşabilmesi gerekir.

Bu nedenle,

Sığınakta herkesin erişimine açık, kesintisiz bir internet bağlantısı olmalıdır ve iletişim araçlarına erişim güvenlik gerekçesiyle kısıtlanmamalıdır.

Kadın ve çocuklar sığınağa geldikleri ilk andan itibaren yapılan güvenlik planı kapsamında, güvenliği riske atmadan iletişim kurabilme üzerine bir çalışma yapılmalıdır. Bu çalışma kapsamında, diğer kişilerle konuşurken ne tür

paylaşımlar yapılıp yapılamayacağı konuşulur, gerekiyorsa gerçeğe alternatif bir senaryo yazılarak sığınakta kalınan süre içerisinde bu senaryonun paylaşılması önerilir. (Örneğin okula gizli kayıt yapıldıysa, okuldaki kişilere “geçici olarak bir akrabanın/arkadaşın yanına taşınıldığının” söylenmesi gibi.)

Kadın ve çocuklarla güvenli sosyal medya kullanımı üzerine de ayrıca bir çalışma yapmak önemlidir.

Kadınların sığınakta kalışları sırasında giriş çıkış saatlerinde bir kısıtlamaya gitmemek gerekir. Kadınlar isterlerse geç saatte biten işlerde çalışabilmeli; güvenlik analizi yapıldıktan sonra birkaç gün için bir akraba ya da arkadaşlarında konaklayabilmelerine olanak verilmelidir. Bu sığınak dışındaki sosyal ağlarını yeniden oluşturmak ve güçlendirmek için çok değerlidir. Kimi zaman kadınlar sığınakta şiddet nedeniyle kesintiye uğramış ilişkilerini tekrar canlandırır ve sığınak sonrası yaşamlarını kurarken bu sosyal kaynaklardan ve dayanışmadan yararlanırlar. (Örneğin, sığınak sonrası bir akrabasının/arkadaşının yanına taşınıp çalışırken okul sonrası çocuğunu bu kişilere emanet edebilirler.)

Sığınakta Kadınlarla Sosyal Çalışma Nasıl Yapılır?

Sığınaklarda, dayanışma merkezinde sunulan desteklerin yanı sıra, uzun süreli destek ve planlamayı içeren bir sosyal çalışma yapılır. Sığınakta kalan her kadın ve çocukla birebir sosyal çalışma sürdürebilecek donanımına sahip bir gönüllü ya da sosyal çalışmacı olması gerekir.

Görüşmelerin randevulu olarak, en az haftada bir gün, gizliliğin korunabildiği sessiz bir mekânda yapılması önemlidir.

Kadın sığınağa yerleştikten sonra yapılan ilk görüşmede kadının/çocuğun hikâyesi alınır, beklentileri, hedefleri dinlenir.

Eğer çocukla çalışılıyorsa bunun çocuğun yaşına uygun şekilde yapılması (örneğin resim ve oyunla) ve o hazır oldukça anlatması önemlidir.

Bu görüşmelerde, kadınlarla haklarını kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi ve deneyim paylaşımı yapılır. Kadınlarla beraber hedefleri ve ihtiyaçları doğrultusunda bir yol haritası oluşturulur. Daha sonraki her görüşmede hedefler değerlendirilmeli, hedeflerin hayata geçmesinde oluşan aksaklıklara bakılmalı, kimden ve hangi mekanizmalardan gelen bir sorun olduğu tespit edilip yeni yöntemler geliştirilmelidir. Kadınların hukuki, psikolojik, sağlık, eğitim gibi konularda desteklere erişimleri sağlanırken

aynı zamanda kadınlar, kendi içsel ve dışsal kaynaklarını keşfetmeleri ve kullanmaları konusunda cesaretlendirilir.

Kadınların sığınağa geldiği ilk gün sığınakta ortak yaşamla ilgili genel bilgilendirme yapılır, kadın sığınağı ve sığınaktaki kişileri tanır ve dinlenir. Kadınlara yaşadığı şiddet, beklentileri ve hedeflerine dair yapılacak olan derinlemesine görüşmenin bir sonraki gün, önceden belirlenen bir saatte yapılması tercih edilir.

Yapılan görüşmeler mutlaka rapor haline getirilip dosyalanmalıdır. Her kadın ve çocuğun dosyasının bulunması, süreçleri takip etmek, rapor yazmak ve daha sonra yeniden sığınak ihtiyacı doğması halinde geçmiş hikâyesini bilmek için önemlidir.

Yapılan yönlendirmelerin kadının can güvenliğini tehlikeye atmadığı sürece sığınak dışında gerçekleşmesi önemlidir. Örneğin kurumun psikoloğunun kadınlara sığınakta görüşmesi yerine kadının psikoloğun bulunduğu merkeze gitmesi ya da sığınakta bir hemşire bulunması yerine kadınların sağlık sorunları için daha sonra da kullanacakları hizmetlerden (toplum sağlığı merkezi, hastane vb.) yerinde yararlanması gibi. Yapılan tüm yönlendirmelerde ve verilen tüm desteklerde sığınakların geçici olarak destek alınan kurumlar olduğu, hedefin sığınak sonrası bağımsız şiddetsiz hayata yönelik deneyim kazanmak olduğu unutulmamalıdır.

Sığınakta kalan kadınların arzu etselerdi kendilerinin ulaşabilecekleri akılda tutularak, kadına eşi ya da aile fertleri gibi dışarıdan herhangi bir kişinin ulaşmasına aracılık edilmemeli, kadına bu kişilerden yazılı, sözlü mesaj vb. iletilmemelidir.

Sığınakta Kadınlarla Toplu Yaşama Dair Toplantılar ve Grup Çalışmaları Nasıl Yapılır?

Sığınakta toplu yaşamın olması, birçok zorluğu beraberinde getirirse de kadın dayanışması ile güçlenmeye yönelik eşsiz imkânların önünü açar. Kadınlar

başka kadınlarla karşılaşınca, yalnız olmadıklarını fark eder, hikâyelerinin hem biricikliğine hem de ortaklığına tanık olur ve ilişkiler kurarak birbirlerine gündelik hayatta destek olabilme fırsatı yakalar.

Unutulmamalıdır ki, sığınak yaşantısı kadın ve çocuklar için zorlu bir yolculuktur. Çok farklı alışkanlıkları ve kültürel farklılıkları olan kadınlar bir arada yaşamak zorunda olduklarında kimi zaman bu farklılıklar çatışmalar yaratabilir. Gündelik yaşantıyı güçlendirmek için sığınakta kalanlar ve çalışanların tümünün yüz yüze gelmesi, konuşması, güç dengesizlikleri konusunda farkındalığın gelişmesi için haftalık toplantılar yapmak çok önemlidir.

Bu toplantıların gündemleri kadınlarla birlikte belirlenir, gündelik hayatın işleyişi birlikte gözden geçirilip yeni yöntemler belirlenebilir. Toplantıların mekanik ve sıkıcı bir hal almaması için zaman zaman değişik konseptler geliştirilebilir.

Yine kadınların ihtiyaç duyabilecekleri çeşitli konularda (şiddetsiz iletişim, kadın dayanışması, hukuki haklar, öfke kontrolü, cinsel sağlık, çocuk ve ergen gelişimi, güvenli internet kullanımı vb.) düzenli olarak grup çalışmaları yapmak güçlenmeleri için önemli adımlardır. Grup deneyimi olan psikologlar tarafından sığınakta kalanlar arasında açık iletişim ve duyguların ifadesine yönelik düzenli grup çalışmaları yapılması dayanışmayı güçlendirme ve toplu yaşamı kolaylaştırmaya büyük katkılar sağlar. Bu çalışmalar aynı zamanda şiddetin açık ve örtük mekanizmalarına birlikte bakmak, yakın ilişkilerde erkek şiddetinin kişisel değil toplumsal bir sorun olduğunu fark etmek, mücadele yöntem ve deneyimlerini paylaşmak için de bir alan oluşturur.

Doğum günü kutlamaları, sinema ve oyun geceleri, sanat etkinlikleri, atölye çalışmaları gibi bir araya gelişler dayanışmaya ve güçlenmeye katkı sağlayan yeni deneyimler kazandırır.

Ancak yine de zaman zaman çatışma ve krizler yaşanabilir ve bu da çalışmanın bir parçası olarak düşünülmelidir. Gönüllülerin ve çalışanların bu durumlara karşı hazırlıklı olması, kurumun da onları doğru yönde destekleyecek donanımda olması gerekir.

Sığınakta Çocuk Çalışması Nasıl Yapılır?

- Kadınlar çoğu zaman sığınaklara çocukları ile beraber gelir. Bir kadın sığınağında, kimi zaman çocuk ve ergen sayısının kadınlardan fazla olduğunu görebiliriz.

- Her çocuk tıpkı kadınlar gibi, kendine ait deneyimlerle gelir. Çocuklar ev içinde şiddete ve istismara maruz kalır ya da şiddetin tanığı olurlar. Hayatları şiddetten etkilenen çocuklar da kadınlar gibi şiddete yönelik bir çalışmaya ve kurum desteğine ihtiyaç duyar. Bu sebeple, sığınakların, çocukların da kendini güvende hissedebilecekleri alanlar olması ve çocukların da güçlenmesini hedefleyen bir donanımda olması gerekir.
- Sığınaklarda çocuklarla çalışma birikimi ve deneyimi olan, çocukların genel ihtiyaçlarını gözlemleyebilecek, yaş ve gelişim dönemine uygun bir çalışma programı çıkarabilecek, güçlenme sürecinde ona eşlik edecek bir sosyal çalışmacının/gönüllünün olması büyük önem taşır.
- Anneyle dayanışan sosyal çalışmacının/gönüllünün çocukla **çalışmaması**, ayrışan ihtiyaçları görebilmek, farklı perspektifler kazanabilmek ve rol karmaşasına girmemek için önemlidir.
- Çocuklarda psikolojik destek ihtiyacı gözlemlendiğinde, kendine, çevresine zarar verme davranışı olduğunda gecikmeden çocuk alanında uzmanlaşmış psikoloğa ya da psikiyatriste yönlendirilmelidir.
- Okul çağındaki çocukların eğitimde kayıplar yaşamamasını sağlamak, can güvenliği riski varsa 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararıyla okula kaydolmasını sağlamak gerekir.
- Çocuklara ihtiyaç duymaları halinde gönüllülerle derlerine destek çalışmaları yapılabilir.
- Çocuklar için eğitim burs desteği alınabilecek kurumlara yönlendirme yapılabilir.
- Anadili Türkçe olmayan çocuklara gönüllülerle dil eğitimi desteği verilebilir.
- Okulların tatil olduğu dönemlerde, çocuk ve ergenler ilgi ve becerilerine göre belediyelerin, vakıf ve derneklerin yaz okullarına, kurslarına yönlendirilmelidirler.
- Okul öncesi çağıdaki çocukların bir kreşe kaydolması, kadınların da tek ebeveyn olarak bakım sorumluluğunu günün belli saatlerinde devretmelerine olanak sağlar. Böylelikle kadınlar emeklerini iş bulma ve yeni bir hayat kurmaya kanalize edebilirler.

- Kadınlar sığınakta kaldıkları süre içerisinde kendi hayatlarını toplama mücadelesi içindeyken, kimi zaman çocuklarının yanında durmakta zorluk yaşayabilir, sığınakta çocuklarına şiddet uyguladığı görülebilir. Bu nedenle, bu süreçte, hem çocuklara dışarıdan destek verip hem de çocukların ihtiyaçlarını anneye göstermeye, aralarındaki iletişimi ve sorumluluk duygusunu güçlendirmeye, ihmal ve istismarı önlemeye çalışmak önemlidir. Bu amaçla, sığınakta annelere yönelik etkileşimli toplantılar yapılabilir. Bununla birlikte, ihtiyaç halinde bireysel çalışmaların yanı sıra anne ve çocuk ile bir sosyal çalışmacı/gönüllü ya da pedagoğ eşliğinde ikili bir çalışma da yürütülebilir.
- Şiddetle mücadelede anne ve çocuk bir ektir. Anneler güçlendikçe çocuklarda da güven duygusu gelişir ve çocuklar da güçlenir.
- Sığınakta çocuk-ergenlere yönelik de grup çalışmaları yapılması önemlidir. Çocuk-ergen çalışması konusunda deneyimli psikolog veya sosyal çalışmacı tarafından yapılabilecek bu toplantılar, çocuk-ergenlerin hem ev işleyişi ve toplu yaşama dair ihtiyaçlarını dile getirebilmesine olanak verir hem de şiddetsiz yöntemlerle iletişim kurma, kendini ifade etme, başkalarının düşüncelerini, ihtiyaçlarını dinleyebilme, problem çözme becerilerini geliştirebilirler.
- Çocuklarla bireysel ve grup çalışmaları 18 aydan itibaren gerçekleştirilebilir. Grup çalışmalarında ve çocuk toplantılarında, çocukların yaşlarının, dönemsel özellikler benzerlik gösterecek kadar birbirine yakın olması gözetilmelidir.
- Sığınakta bulunan çocuk ve ergenlerin yaş dönemine ve ihtiyaçlarına uygun etkinlik ve atölyeler yapılmalıdır. Ergenlerle güvenli sosyal medya kullanımı, toplumsal cinsiyet rolleri, flört şiddeti, şiddetsiz iletişim gibi konulara odaklanmak başlı başına güçlendirici olabilmektedir.

Sığınaktan Çıkış Süreci Nasıl Olmalıdır?

Kadınların şiddetsiz hayatlar kurmaları için ihtiyaç duydukları desteklere ulaşmaları zorlu bir süreci ve mücadeleyi gerektirir. Uzun süreli şiddet yaşantısının yarattığı hasarlar bu süreci zorlaştırabilir. Şiddet yaşantısı boyunca hayatta kalmak adına ertelenmiş pek çok duygu, çözülmemiş mesele, sağlık sorunları vb. şiddetten uzaklaşıp güvenli bir ortama varıldığında su yüzüne çıkar.

Sığınaklar, yeni bir yaşam kurmak üzere uzun vadeli plan yapmaya, durmaya, düşünmeye ve ardından bu planlar doğrultusunda harekete geçmeye,

şiddetin açtığı ruhsal ve bedensel yaraları onarmaya dönük adımlar atmaya olanak sağlayan yerlerdir.

Sığınaklar, geçici olarak kalınabilen kurumlardır. Kadınların, yeterince güçlendiklerinde şiddetsiz, bağımsız hayatlarını kurmak üzere sığınaktan ayrılmaları gerekir. Her kadının deneyimleri, ihtiyaçları, kaynakları ve güçlenme süreci biriciktir, dolayısıyla kadınların kurum desteğine ihtiyaç duyduğu süreler de büyük farklılıklar gösterir. Her kadın için geçerli standart bir süre belirlemektense sığınakların geçici destek sunan ve kurum bağımlılığı oluşturma riski barındıran kurumlar olduğu akılda tutularak kadınların biricik güçlenme süreçleri dikkate alınmalıdır.

Kadınlar için bağımsız hayat kurmakta yaşanan en büyük zorluğu pek çok kez kreş, ucuz konut ve güvenceli, emeğinin karşılığını alabileceği bir işe erişimin önündeki engeller oluşturur. Kadınların sosyal devlet mekanizmalarına ulaşmalarını kolaylaştırmak için kurumlara hitaben sosyal inceleme raporları yazılmalı ve sığınaktan çıkış süreci desteklenmelidir. Çeşitli kurumlar tarafından verilen kreş, sosyal yardım, burs gibi desteklerde sığınaktan ayrılıp yeni bir hayat kuran kadınlara öncelik verilmeli ya da kontenjan ayrılmalıdır. Kadınlar sığınaktan ayrıldıktan sonra da sığınağın bağlı olduğu kurumdan (örneğin dayanışma merkezinden) destek almaya devam edebilmelidir.

Bazı kadınlar şiddet uygulayana dönmeme konusunda çok kararlı olabilir, bazıları ise kısa bir süre sonra dönmek isteyebilir. Eğer bir kadın şiddet uygulayana dönmeye karar verirse beraber tekrar durumu değerlendirmek, hedeflerini gözden geçirmek, bir kez daha düşünmesi için fırsat yaratmak önemlidir. Yine de dönmek konusunda kararlıysa, önündeki süreçle ilgili yeni bir güvenlik planı yapmak gerekir. Kadınlar şiddet uygulayana dönmeye karar verseler dahi dayanışmayla güçlenmeye başlamış, haklarını ve olasılıklarını biliyor durumda dönmüş olurlar. Kadınlar gizlilik ilkesine bağlı kaldıkları sürece, dayanışmaya ihtiyaç duyduklarında yeniden sığınağa başvurabilmelidirler.

Sığınak ve Dayanışma Merkezi Çalışmasının Birlikte Yürütülmesi Neden Önemlidir?

Sığınak çalışmasının bir kadın dayanışma merkeziyle eşgüdüm içerisinde yürütülmesinin pek çok avantajı bulunur. Dayanışma merkezleri, kadınların ilk başvuru yapabilecekleri yerlerdir.

Zaman zaman kadınlar dayanışma merkezlerine sığınak ihtiyacı ile başvururlar ancak sosyal çalışmacıyla alternatifleri değerlendirdikten sonra bulunduğu yerde kalarak alınabilecek önlemlerle, şiddetsiz bir hayat kurma planının onlar için çok daha avantajlı olduğunu fark edebilirler.

Zaman zaman ise kadınlar sığınak talebi olmaksızın başvuru yapsa da sosyal çalışmacı ile yapılan görüşme sonrası sığınak ihtiyacı tespit edilebilir.

Sığınak sonrasında ise, kadınlar bağımsız yaşamlarını kurmuş olsalar da çeşitli desteklere (psikolojik, hukuki, sosyal vb.) ihtiyaç duymaya devam edebilirler. Dayanışma merkezleri üzerinden kabul yapıldığında, burada sığınak öncesi kadınla görüşen ve bir çalışma başlatan sosyal çalışmacı gerekli hallerde sığınak sonrasında kadın ve çocuklarının çalışmasını devam ettirebilir. Böylelikle, güçlenme sürecinin sığınak sonrasında da kesintiye uğramaması sağlanmış olur.

Kadınların (bazen çocuklarıyla birlikte) kalacak güvenli bir yere ihtiyaçları varsa,

Uzun süre şiddet yaşantısında kalmaktan dolayı oluşan fiziksel ve ruhsal yaralarını onarmak için çoklu desteklerden daha yoğun bir şekilde yararlanmaya ihtiyaçları varsa,

sığınak çalışması doğru bir tercih olabilir.

Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınak Çalışma Yöntem ve İlkeleri Nelerdir?

Kadınla Dayanışan Gönüllülerin ve Çalışanların Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

- Şiddet toplumsal eşitsizlikten kaynaklanmaktadır. Kadının aldığı kararlar her ne olursa olsun şiddetin haklı bir yanı olamaz. Bu sebeple kadınlara “neden” diye başlayan sorular sormak, şiddeti nedenselleştiren, meşrulaştıran cevaplar vermeye mecbur bırakır. Şiddeti ve şiddetin kaynağını iyi tanıyıp bu tip sorulardan kaçınmak gerekir.
- Kadının hikâyesini dinleyen kişinin kendi değer yargıları, ahlak anlayışı, adalet duygusu olabilir; ancak kadının verdiği kararlar, yaptıkları, arzuları ne olursa olsun kararına saygı göstermek ve bu doğrultuda destek olmak önemlidir.

- Yaşadıklarını aktaran kadının tüm bilgilerinin gizli tutulması hem başvuranların güvenliği hem de gönüllü veya çalışanın güven oluşturması için önemlidir.
- Başvuran kadının yaşadıklarını paylaşabilmesi için güvenli bir ortam oluşturmak görüşmeyi yapan gönüllü veya çalışanın sorumluluğudur. Kadın yaşadığı şiddet sebebiyle korkmuş olabilir, yaşadıklarını anlamlandıramıyor olabilir ya da kafası karışmış olabilir. Bu durumda kadını dinlerken rahatlatmak, konuyu açmasına ve açıklamasına destek olmak önemlidir.
- Başvuran kadınla gönüllü veya çalışanın birebir kurduğu dayanışma güvenli alan yaratmanın parçasıdır. Görüşmeye stajyer, avukat gibi başka bir kişinin daha katılması gerekiyorsa kadının onayı alınmalıdır.
- Kadına yaşadıklarını defalarca anlattırmaktan kaçınmak ve anlatmaya dair zorluk çektiği görüldüğünde bu konuda ısrarcı olmamak gerekir.
- Bazen kadınlar yaşadıkları çoklu şiddeti fark edemeyebilir, bazı şiddet türlerini göremeyebilirler. Bu durumda kendisini dinleyen gönüllü ya da çalışan, yaşanan bu şiddeti kadına gösterebilir.
- Şiddetle mücadelede en önemli kaynak kadının kendisidir. Kadınlar bu mücadelede birçok sınırı zorlar ve yeni kaynaklar yaratır. Yaşadığı şiddete ilişkin varsa daha önce yaptıkları üzerine konuşmak ve kadına yapabildiklerini, kendi gücünü hatırlatmak gerekir.
- Kadınların şiddet yaşantılarının yanı sıra bazı özel durumları da (engellilik, gebelik, göçmenlik gibi) olabilir. Bu gibi durumlar için gerek dayanışma merkezlerinin ve sığınakların fiziki yapısı gerekse verilen desteklerin biçimi uygun bir şekilde düzenlenmelidir.

Kadına yönelik şiddet alanında çalışırken dikkat edilmesi gereken bu hususlar yöntem olarak benimsenebilecek bazı ilkeler halinde toparlanabilir. Bu ilkeler "Evet"ler ve "Hayır"lar olarak ayrılabilir.

“Evet”ler

- Erkek şiddetini toplumsal bir sorun olarak görmek
- Şiddete maruz kalan kadının “mağdur” değil güçlü bir kadın olduğunu görebilmek
- Destek veren olarak kendini kurtulmuş ve kurtarıcı olarak görmemek
- Çalışmanın sınırlarını belirlemek ancak hiyerarşik bir ilişki kurmamak
- Kadınların kendi kararlarına saygı göstermek, müdahale etmemek
- Kadın adına karar vermemek
- Bütüncül bakış açısıyla kadının kendine has özelliklerini görmek ancak bu özellikler üzerinden ayrımcılık yaratmamak
- Kadınların doğru bilgiye erişmesini sağlamak
- Paylaşılan bilgilerin gizli kalmasını sağlamak
- Kadınlardan yana taraf olmak, kadınları yargılamadan dinlemek
- Her kadının yaşadığının ve ihtiyacının biricik olduğunu bilmek
- Yaşanan sorunlar karşısında farklı görüşleri almaya açık olmak

“Hayır”lar

- Önyargılı davranmak
- Yaftalamak
- Yargılamak
- Suçlamak
- Ayrımcılık yapmak
- Ne söylendiğine değil kimin söylediğine önem vermek
- Cezalandırmak
- Eksik-yanlış bilgi vermek/eksik-yanlış bilgiyle hareket etmek
- Kadınla ilgili bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmak

Kadınlar “Mağdur” veya “aciz” oldukları için şiddete maruz kalmazlar. Ancak yaşadıkları şiddet, çeşitli mağduriyetler yaratabilir. Dolayısıyla destek veren gönüllü veya çalışan kadınlarla eşitlikçi bir iletişim kurmalıdır. Başvuran kadınlar muhtaç, yardım eli bekleyen kişiler değil yaşadığı şiddete rağmen mücadele eden ve kendisi için adım atarak gerekli başvuruyu yapan güçlü kişilerdir. Kadınları “mağdur”, “kurban” olarak görmeden şiddet yaşantısında ayakta kalabilmiş olmanın gücünü fark etmek ve bu güce ayna tutmak, karşımızdaki kadına güven duymak, onun da kendisine güven duymasına katkı sağlar ve şiddet yaşantısının elinden aldığı özgüveni yeniden oluşturmasına imkân verir. Destek verenlerin yardım eden, başvuranın yerine düşünen, kurtarıcı rolü üstlenen kişiler değil, başvuran kadınlarla dayanışma kuran kişiler olduğu unutulmamalıdır.

Görüşme Sırasında Kullanılması Uygun Olan ve Olmayan Sözler Nelerdir?

Kadının anlattığı şiddet yaşantısını etkin bir şekilde dinlerken ve görüşme sırasında danışanı destekleyen, danışana güven veren, yaşadıklarıyla yüzleşmesini sağlayan, sakinleştiren sözlerin kullanılması görüşmenin ilerleyişinde etkili olabilir. Bu sözler şunlar olabilir:

Güven veren sözler

- Anladığım kadarıyla hiç düşündüğünüz gibi (deli, çaresiz, aptal, beceriksiz vs.) bir kişi değilsiniz.
- Gördüğüm kadarıyla (iyi bir annesiniz, vicdanlısınız, doğru kararlar vermek istiyorsunuz vs.)
- İhtiyacınız olduğunda yardım isteyebilirsiniz. Bu korkutucu olsa da gayet olumlu bir girişimdi. Bize geldiniz, bizden destek istediniz, bu güç ve cesaret gerektiren bir tutum, siz güçlü ve cesur bir kadınsınız.

Destek verici sözler

- Sizin için çok zor olmalı.
- Böyle önemli kararlar (ayrılma, mahkemeye başvurma gibi) vermek her zaman için çok zordur.
- Çocuklar da işin içinde olduğu için durum daha da zorlaşıyor tabii ki.
- Bu durum sizi (öfkeli, üzgün, mutsuz, endişeli, tedirgin, korkak, çekingin vs.) yapıyor olmalı.
- Ne yapmış olursanız olun'nın size şiddet kullanmaya hakkı yok (Şiddet bir çatışma çözme yöntemi olamaz.)

Yüzleyici sorular

- Görüyorum ki hayatınız tehlikede; tehlikeden uzaklaşmanız gerekiyor ancak oradan ayrılmaya utanıyorsunuz?
- Doğru, hayatta değişiklikler yapmak hem zordur, hem de korkutucudur. Fakat daha önce sabrınızın kalmadığını söylediniz.
- Kendiniz ve çocuklarınız için neyin iyi olacağına ancak siz karar verebilirsiniz.

Yumuşatıcı sözler

- Kendinizi fazla yeriyorsunuz. Herkesin böyle düşünceleri, duyguları, korkuları, tepkileri vs. olabilir.
- Kendinizden çok fazla şey beklemiyor musunuz? Evlilik iki kişiyle yürür.
- Onun öfkesini kontrol etmemesi veya etmek istememesi sizin suçunuz değil; şiddet bir tercihtir, seçilmiş bir davranıştır, ancak uygulayan kontrol edebilir.

Kadından alınan bilgiyi doğrulatici sözler (Konuyu toparlayıcı sözler)

- Durun bakayım, doğru anlamış mıyım? Siz diyorsunuz ki
- Bir şeyler yapmak istiyorsunuz, ama ne yapacağınızı bilmiyorsunuz.
- Durumun kurtarılmaz olduğunu düşünüyorsunuz, ama hakkında emin değilsiniz (dava açma, boşanma, ayrılma vs.)
- Şunları yapmaya hazırsanız:

Bunlarla birlikte görüşme sırasında **yargılayıcı ifadelerden kaçınmak** gerekir. Örneğin,

- Böyle bir şeyin bana yapılmasına izin vermezdim.
- İnanılmaz bir şey, sahi mi!
- Neden onu terk etmiyorsun?
- Neden şikayet etmedin/etmiyorsun?
- Neden ... yapmıyorsun?
- Şaka yapıyorsun!
- Ben senin yerinde olsam tekrar denerdim.
- Ben senin yerinde olsam, bir iş arardım.
- Ben senin yerinde olsam...
- Ailen ne der?
- Tekrar geriye dönmüyorsun değil mi?
- ... yapmayacaksın değil mi?
- Bu kadar uzun bir süre nasıl dayanabildin?
- Sana neden vurdu?
- Şayet bu kadar nefret ediyorsan neden geri dönüyorsun?

- Ben olsam şöyle yapardım...
- Zavallı! Sana acıyorum!
- Onu kapı dışarı et!
- Ah canım, çok üzüldüm.
- Ah ah, vah vah... (Acıma, üzüntü, hayıflanma, kaygı, çaresizlik belirten söz, jest, sesler)
- Çocuklarını düşünmelisin.
- Çocuklarını almadan çıkmamalısın.
- Bu da bir şey mi?
- Şimdi bir karar ver ve değiştirme.

Dayanışma merkezine gelen başvurularda acil olan bazı durumlarda da karşılaşmak mümkündür. Destek veren kişinin bu gibi durumlar karşısında kendi çalışması için de yapabilecekleri bulunmaktadır.

Kriz durumlarında

- Öncelikle sakin olunmalı ve sakin bir ses tonuyla konuşulmalı.
- “Neden şu anda telefon ediyor?” sorusunun cevabı aranmalı.
- Somut bilgiler alınmalı:
 - Bugün ne oldu?
 - O ana kadar ne yaptınız?
 - Daha önce ne yaptınız?
- Sorunun bir noktası üzerine yoğunlaşılmalı.
- Korkuyu yok etmeye çalışılmalı.
- “Ne yapılabilir? Ne yapmak ister?” sorularına cevap aranmalı.
 - Güvenli bir yere gidebilir misiniz?
 - Evinize birini çağırabilir misiniz?
 - Buraya gelebilir misiniz?
- Yukarıdaki seçeneklerden birinin üzerinde anlaşıldıktan sonra bir sonraki adım belirlenmeli.
- Sınırlarımızın farkında olarak bir yere kadar destek olabileceğimiz hatırlanmalı.
- Eğer sunulan seçenekler olabilir gibiyse verilebilecek destek net bir şekilde anlatılmalı.

Acil durumlarda sorulacak sorular ve alınacak önlemler

- Emniyetli bir yerde mi?
 - Emniyetli bir yere gitmesini sağlamalı.
 - Önemli dokümanları (nüfus cüzdanı, banka kartı, hesap cüzdanı vs.) yanına alması hatırlatılmalı.

Evden çıkamıyorsa:

Mutfak ve banyodan kaçınması,
Silah bulunan odadan uzak durması, silahı yok etmesi,
Kocaya herhangi bir aletle saldırmaması (çünkü aleyhine dönebilir)
söylenmeli.

- En az zararlar şiddeti nasıl atlatabilir? (Örneğin bayılma numarası yapma)
- Dayağın başladığını sezdiğinde nasıl kaçabilir?
- Acil durum planı yapılmalı: Nereye gidebilir? Mümkünse bir çanta hazırlamalı, komşuyla anlaşmalı (dayak başladığında komşu gelir gibi)
- Tıbbi olarak acil müdahale gerekiyor mu? sorusunun cevabı aranmalı.

Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınak Çalışanları ve Gönüllüleri Nasıl Desteklenebilir?

Şiddet yaşantılarını dinlemek, dinleyen kişide travmatik etkiler bırakabilir. Sığınakta çalışanlar/gönüllüler yıllar boyunca, kadın ve çocuklarla aynı mekân içerisinde, yakın temas halinde çalışırlar ve ikincil travmaya maruz kalırlar. Bunları azaltmak ve destek ve dayanışmayı sunan kişinin kendisini koruyabilmesini sağlamak çalışmayı sürdürürebilmek için gereklidir. Buna dair bazı uygulamalar şunlardır:

- Dinlenen şiddet yaşantısını ve oluşturulan destek ve dayanışma planını paylaşıp geri bildirimler almak ve ortaya çıkması olası duyguları dile getirmek kendini korumak için önemlidir. Gizlilik ilkesi dâhilinde kadınlarla dayanışan gönüllüler/çalışanlar arasında sistemli bir paylaşım oluşturulmalıdır. Düzenli toplantılar yapmak bu alanlardan biridir. Bu toplantılar, kadın ve çocukların durumunu ekip olarak değerlendirmeyi sağlamanın yanı sıra, yapılan çalışma üzerine düşünmeye alan açar ve onu farklı perspektiflerle besler, zorluklara ekip olarak çözümler üretilebilir. Bireysel terapiler ve grup terapileri ile süpervizyon destekleri de bu paylaşım alanını sağlar. Düzenli olarak süpervizyon desteği almak çalışanların kendi duygularına bakmasını, yürüttüğü çalışmayı mesafe alarak değerlendirmesini, çalışmanın sınırları ve çerçevesini tekrar hatırlamasını ve yaşadığı zorluklara yönelik destek almasını sağlar.

Ekip çalışması ve süpervizyon sığınak çalışmasının önemli bir ayağıdır ve hem çalışanları / gönüllüleri hem de sığınakta kalan kadın ve çocukları koruyucu işlevi vardır.

- Erkek şiddetinin politik olduğunu bilmek, dolayısıyla kısa vadeli sonuçlar beklememek ve kurtarıcı, yardım eden, hayırsever olmadığının farkında olmak başvuru alanın çalışmayı sürdürürken kendini korumasında yararlı olacaktır.
- Başvuru alanın kişisel sınırlarını ve kurumunun sınırlarını iyi bilmesi ve destekleri buna göre planlaması koruyucudur. Başvuru alan kişinin, sunamayacağı destekleri başvuran kadınla açıklıkla paylaşıp gerekirse başka kurumlara yönlendirme yapması gerekir.
- Gönüllü ve çalışanlar için zaman zaman bu çalışmadan uzaklaşma ihtiyacı oluşabilir. Bunun için kurum içinde farklı pozisyonlar arasında, belirli aralıklarla rotasyon yapılabilir.
- Kadınların kendi hayatlarıyla ilgili kararlar alıp güçlenmelerine destek olmak, dayanışma kuran gönüllü ya da destek veren uzmanların yapması gereken şeylerdir. Ancak bunu yaparken kadınlar adına karar almamak, yol gösterici olmamak, bağımlı bir ilişki oluşturmamak çalışanların kendini koruması ve kadınların güçlenmesi için gereklidir.

Gerek ulusal ve uluslararası mevzuat, gerekse kadınların ihtiyaçları dikkate alınarak, kadın dayanışma merkezleri ve sığınakların sayılarının artırılması ve kadınları güçlendirici, nitelikli desteklerin verilmesi tüm kurumların sorumluluğudur.

**Kadın Da(ya)nışma
Merkezleri ve Sığınaklar
Nasıl Olmalı?
Pratik Bilgiler El Kitabı**

M O R Ç A T I
K A D I N S I Ğ I N A Ğ I
V A K F I

Katip Mustafa Çelebi Mahallesi
Anadolu Sokak No: 23 D: 7-8 Beyoğlu / İstanbul

Tel: 0212 292 52 31/32 Faks: 0212 292 52 33

morcati@morcati.org.tr www.morcati.org.tr